

LANDMÆNDENES INDTÆGTER OG SKATTER I DE SIDSTE TI AAR.

Af K. J. Kristensen.

1. Landbrugernes Indtægter.

Hvis man vil forsøge at danne sig et Skøn over Størrelsen af den samlede Indtægt, der tilflyder de selvstændige Landbrugere, og et Skøn over Svingningerne i denne Indtægt i de forløbne meget bevægede Aar, efter at Landbrugets Produktionsevne var bragt nogenlunde paa Fode efter Krigsperioden, da kunde det synes mest nærliggende at søge hen til de foreliggende Opgørelser af Skatteydernes Indkomst. Skatteansættelserne maa imidlertid anses for mindre paalidelige allerede af den Grund, at kun en ringe Del af Landbrugerne gør Selvangivelse, og da en meget stor Del af dem, der selv opgiver deres Indkomst, ikke kan bygge paa et virkeligt Regnskab, bliver ogsaa Selvangivelserne i mange Tilfælde endog med den bedste Vilje usikre. En nærmere Undersøgelse synes i hvert Fald, som det vil fremgaa af det følgende, at føre til det Resultat, at man ikke hverken med Hensyn til Indtægtens Størrelse i det enkelte Aar eller blot med Hensyn til Svingningerne i Indtægten fra Aar til Aar kan bygge paa Skatteansættelserne.

Man er da i det væsentlige henvist til det ganske vist paalidelige, men meget spinkle Regnskabsmateriale, der foreligger bearbejdet i det landøkonomiske Driftsbureaus Beretninger. Dette Materiale kan selvsagt paa Grund af dets Lidenhed kun føre til temmelig usikre Resultater med Hensyn til Indtægtens Størrelse for Landbruget som Helhed og selv med Hensyn til Svingningerne i Indtægten fra Aar til Aar kan det kun give et Billede i meget grove Træk. Mere end et tilnærmelsesvis rigtigt Skøn over Landbrugets Indtægtsforhold kan man ikke vente at naa til.

Man vil imidlertid selv paa Grundlag af dette Materiale naa til ganske misvisende Resultater, hvis man ikke tager Hensyn

til, at de regnskabsførende Brug i flere Henseender afviger fra det almindelige Gennemsnitslandbrug. Regnskabsmaterialet er ikke repræsentativt.

De regnskabsførende Brug har for det første noget bedre Jord end Gennemsnittet, hvad man imidlertid nogenlunde maa kunne tage Hensyn til ved at stille Regnskabsresultaterne i Forhold til Grundværdierne i Stedet for til Arealet. Langt mere betydningsfuldt er det, at Materialet heller ikke efter Ejendomsstørrelse er repræsentativt. De regnskabsførende Brug har gennemsnitlig ca. 45 000 Kr. Grundværdi, medens Gennemsnittet for samtlige danske Landbrug ligger helt nede paa ca. 12 500 Kr., ja, selv om man ser bort fra Husmandsbrug under 6 Tdr. Land ligger Gennemsnittet kun paa ca. 15 000 Kr. Dette betyder, at man ikke en Gang kan benytte Gennemsnittet for samtlige regnskabsførende Brug til Belysning af de relative Svingninger i Indtægten fra Aar til Aar, thi det er en kendt Sag, at jo større Brug, desto stærkere Udslag giver Konjunktursvingningerne sig i Ejerens Indtægt. Jeg tror derfor, at man naar til det rigtigste Billede ved kun at benytte Regnskabsresultaterne for den Ejendomsgruppe, der ligger nærmest den almindelige Gennemsnitsstørrelse, nemlig Ejendomme med 10—20 Hektar, der har en Grundværdi, der i de senere Aar ligger paa op imod 16 000 Kr. Man maa antage, at Ejendomme af denne Størrelse har lidt mindre Indtægt pr. 1000 Kr. Grundværdi og forholdsvis lidt større Svingninger i Indtægterne end Gennemsnittet for samtlige Landbrug. Men Forskellen kan dog ikke være særlig betydelig. Ved at holde sig til denne Gruppe Ejendomme alene gør man ganske vist Grundlaget endnu spinklere, men en Sammenligning med de øvrige Ejendomsgrupper synes dog at tyde paa, at tilfældige Udsving ikke øver saa stor Indflydelse, at de tilslører Billedet i nogen væsentlig Grad, naar man kun tilsigter at give et Billede i grove Træk af Bevægelsen i Landbrugets Indtægter.

Det Forhold, at de regnskabsførende Brug er Elitebrug og derfor har noget større Indtægt end almindelige Brug af tilsvarende Størrelse, kan kun rent skønsomt tages i Betragtning ved Bedømmelsen af Resultaterne. Om dette Forhold har nogen nævneværdig Betydning med Hensyn til Størrelsen af Svingningerne i Indtægten er maaske tvivlsomt, da man maa antage, at den større Dygtighed ikke blot giver sig Udslag i større Omsætning med deraf flydende større Risiko, men ogsaa, og maaske ikke mindst, giver sig Udslag i større Evne til at imødegaa Omslag i Konjunkturerne ved forudseende Dispositioner.

Et gældfrit Landbrug af denne Størrelse, der altsaa kan betegnes som det middelstore Brug, har efter Regnskabsresultaterne i de sidste 10 Aar kunnet give Ejeren følgende Indtægter beregnet pr. 1000 Kr. Grundværdi efter Vurderingsniveauet 1927.

	Kr. pr. 1000 Kr. Grundværdi
1930.....	(160)
1929.....	287
1928.....	293
1927.....	203
1926.....	208
1925.....	230
1924.....	425
1923.....	380
1922.....	314
1921.....	203
Gennemsnit	270

Regnskaberne løber omtrent fra Midten af det angivne Aar. For 1930 er Resultatet anslaaet paa Grundlag af den af Bureauet udsendte foreløbige Beretning.

I den angivne Indtægt er medregnet Driftslederløn, Familiens Arbejdsvederlag og Nettoudbyttet af den gældfri Ejendom.

Gennemsnitsindtægten i de 10 Aar, ca. 270 Kr. pr. 1000 Kr. Grundværdi, vilde svare til en Aarsindtægt for Ejeren paa omtrent 4300 Kr. Til Sammenligning skal anføres, at en Fodermester paa egen Kost, den højest lønnede Gruppe af Medhjælpere i Landbruget, i samme Tidsrum vilde have en Gennemsnitsløn af ca. 2000 Kr. Men Landmandens Indtægt har svinget fra omtrent 7000 Kr. i det bedste Aar ned til ca. 2600 Kr. i Kriseaaret 1930, hvor dog de første Par Maaneder af Regnskabsaaret endnu havde taalelige Prisforhold.

For en Landmand, der har en ikke helt ubetydelig Del af sit Forbrug fra selve Ejendommen og derfor til Producentpris, og som i knappe Tider kan lægge sit Forbrug over paa egne Produkter, er en Indtægt paa 2600 Kr. til at klare sig igennem med, og man kan heraf slutte, at den gældfri Ejer af et saadant middelstort Landbrug endnu ikke i 1930—31 var ramt saa haardt af Krisen, at det behøvede at gaa ud over opsparede Reserver eller Ejendommens Driftstilstand, hvis han var i Stand til at sætte sin Lefevod ned i Nærheden af en bedrestillet Landarbejders.

Desværre har den gældfri Ejer længe været en sjælden Foreteelse udenfor Fyn og omliggende Øer og det almindelige

danske Landbrugs Gældsbyrde har været stadig stigende. Regnskabsmaterialet viser for Ejendomme med 10—20 Hektar en Rentebyrde paa 56—60 Kr. pr. 1000 Kr. Grundværdi i Aarene omkring 1922, men ca. 68 Kr. i de senere Aar. Den nuværende Rentebyrde skulde altsaa sluge godt 25 pCt. af den normale Indtægt, hvis man tør tage Tiaarets Gennemsnit som Udtryk for det normale. Rentebyrden skulde altsaa svare til ca. 1100 Kr. for det middelstore Landbrug, der her er taget som Udgangspunkt. For Ejeren af et saadant Landbrug med almindelig Behæftelse svinder altsaa Kriseaarets Indtægt — de 2600 Kr. — ind til 1500 Kr., et Beløb, der selv med den største Sparsommelighed ikke er til at eksistere paa.

Regnskabsmaterialets Oplysninger om Renteudgifterne kan imidlertid næppe tages som Udtryk for det normale, dels tyder Svingningerne indenfor de enkelte Grupper fra Aar til Aar paa, at Materialet paa dette Punkt er temmelig stærkt paavirket af Tilfældigheder, dels maa man antage, at de regnskabsførende Brug gennemsnitlig har noget mindre Rentebyrde end det normale Landbrug. Det skal saaledes bemærkes, at den samlede Rentebyrde for de regnskabsførende Brug i 1926—27 svarer til en beregnet Rentebyrde for Landbrugets samlede Grundværdi paa ca. 165 Mill. Kr., medens den faste Gæld alene i 1926 er opgjort til godt 3 Milliarder, svarende til en Rentebyrde nær op imod 150 Mill. Kr.

Landbrugets løse Gæld maa sikkert antages allerede paa dette Tidspunkt at have været betydelig mere end 10 pCt. af den faste Gæld, og medens den faste Gæld næppe kan antages at være vokset særlig stærkt siden, idet Ejendomspriserne bortset fra Aarene 1929—30 har været vigende, maa det antages, at den løse Gæld har været stærkt stigende.

Nogen Opgørelse af den samlede Gældsbyrde findes imidlertid ikke, og det er derfor ikke muligt at tilvejebringe et sikrere Grundlag end det Regnskabsoplysningerne frembyder. Fraregner man da Renteudgifterne efter de i Regnskabsmaterialet meddelte Oplysninger, faar man følgende Tal for Landmændenes Indtægter i Kr. pr. 1000 Kr. Grundværdi (se Side 105).

Hvis man ud fra disse fra Regnskaberne hentede Tal vil danne sig et Skøn over Landbrugernes samlede Indtægt og Svingningerne i denne fra Aar til Aar, da maa det for det første tages i Betragtning, at Indtægten for almindelige Landbrug sikkert maa ligge noget lavere end for de regnskabsførende Brug. Hvor stor Forskellen er, kan man som sagt kun skønne over. Departementschef Adolph Jensen har ment, at

1930.....	(92)
1929.....	219
1928.....	225
1927.....	140
1926.....	146
1925.....	170
1924.....	358
1923.....	322
1922.....	258
1921.....	143
Gennemsnit	207

man for Ejers Profit, d. v. s. Driftslederløn og Overskud, efter at Renter og Driftsudgifter er afholdt, maatte regne med en Reduktion af 15 pCt.

Denne Reduktion kan imidlertid ikke anvendes paa Familiens Arbejdsvederlag eller Rente af egen Kapital, selv om vel ogsaa nok disse Poster ligger noget højere for de regnskabsførende Brug, end for de almindelige Jordbrug.

Jeg er i det følgende gaaet ud fra, at man ikke bør regne med en stærkere Reduktion end 5 pCt. for den ovenanførte samlede Indtægt pr. 1000 Kr. Grundværdi, efter at Renteudgifterne er afholdt.

Dernæst maa det tages i Betragtning, at Landbrugerne har en Del Indtægter ved Siden af Landbruget, Renteindtægter og Bierhverv af forskellig Art. Disse Indtægter, der maa antages at være relativt faste Indtægter, har jeg efter de i Regnskaberne meddelte Oplysninger skønsmæssigt anslaaet til et Beløb af ca. 50 Mill. Kr. aarlig.

Paa dette Grundlag kan de selvstændige Landbrugeres Indtægter i de sidste 10 Aar beregnes at have udgjort følgende Beløb i Mill. Kr.

1930.....	269
1929.....	570
1928.....	584
1927.....	382
1926.....	396
1925.....	454
1924.....	900
1923.....	815
1922.....	663
1921.....	389
Gennemsnit	542

Tallene giver et stærkt Indtryk af de voldsomme Svingninger, der har været i Landbrugernes Indtægter i disse Aar. Det sidste Kriseaar har medført en Nedgang i Landmændenes Ind-

tægt paa op imod 300 Mill. Kr., noget over 50 pCt. af Indtægten i de forudgaaende gode Aar, hvor Landbrugets Indtægter laa noget, men ikke meget over Gennemsnittet for Tiaaret.

Hvis man nu vil undersøge, hvorledes Skatteansættelsernes Tal svarer til dette Billede af Landbrugets Indtægtsforhold, da maa det for det første erindres, at Skatteindtægterne i Almindelighed vil gælde Kalenderaaret, medens Regnskaberne kan regnes at løbe fra Midsommer til Midsommer. Dernæst maa der til Skatteydernes Indtægter lægges et Beløb for Indtægter under 800 Kr., for hvilke Opgørelse ikke foreligger, og dernæst maa der lægges til for personlige Skatter og Forsikringsbidrag, der er fradraget i Selvangivelserne. De personlige Skatter synes for Landbrugerne at have udgjort op imod 40 Mill. Kr. i Aarene indtil 1926—27, derefter synes de at have svinget omkring 25 Mill. Kr., se nærmere Side 110. De øvrige Beløb kan maaske ansættes til ca. 30 Mill. Kr., nogenlunde ens fra Aar til Aar. Med disse Tillæg kan man foretage følgende Sammenstilling af Landbrugernes Indtægt efter Skatteansættelserne og beregnet som ovenfor efter Regnskaberne, idet Gennemsnittet for to Regnskabsaar antages at svare til Indtægten i Kalenderaaret.

	Landbrugernes samlede Indtægt efter Regnskabs- resultat	efter Skatte- ansættelse
1929.....	577	495
1928.....	483	435
1927.....	389	425
1926.....	425	485
1925.....	677	615
1924.....	857	640
1923.....	739	565
1922.....	526	530
Gennemsnit	584	524

Det vil ses, at Gennemsnitsindtægten i de 8 Aar, der kan sammenlignes, er godt 10 pCt. højere efter Regnskaberne end efter Skatteansættelserne, et Resultat der ikke vil overraske.

Ogsaa Bevægelsen i Tallene har, som rimeligt er, den samme Grundretning, men der er den Ejendommelighed, at i de daarlige Aar ligger Skatteansættelsens Tal over Regnskabs-tallene, medens der i de gode Aar til Gengæld er langt større Indtægt efter Regnskaberne end efter Skatteansættelsernes Tal. Navnlig det første virker en Smule overraskende.

Den skatteansatte Indkomst er altsaa langt mindre svingende end den regnskabsmæssige.

Nu er der ganske vist den Forskel mellem de to Beregninger af Indtægten, at Skatteansættelserne ikke regner med negative Indtægter, hvad Regnskaberne naturligvis maa gøre, og et vist Antal Landbrugere vil der altid i et daarligt Aar være, som ikke alene ingen Indtægt har haft, men som har haft ligefrem Underskud, men naar man her har bygget paa Regnskabsresultater for det lille Gaardbrug, hvor Familiens Arbejde spiller en Hovedrolle, kan dette ikke have nogen mærkbar Indflydelse paa Regnskabstallene. Selvom der ikke bliver noget til Forrentning af Landbrugskapitalen, vil det dog i et saadant Brug være rent undtagelsesvis, at der slet ikke bliver noget tilbage som Løn for Familiens Arbejde.

Den Omstændighed, at de regnskabsførende Brug i den Gruppe, der er taget som Udgangspunkt, er lidt større end Gennemsnittet for samtlige Landbrug, maa antages at medføre, at Svingninger i de beregnede Tal for Landbrugets Indtægter er lidt for store, men nogen stor Betydning kan dette dog næppe have.

Der kan næppe være Tvivl om, at Landbrugets skatteansatte Indtægt i høj Grad afviger fra den virkelige Indtægt, men saaledes at der svares Skat af for store Beløb i de daarlige Aar og af tilsvarende ringere Beløb i de gode Aar.

Dette er sikkert et særligt Forhold for Landbruget, der peger tilbage paa Mangler ved selve Skattesystemet.

I det store Flertal af Landkommunerne, der ikke har nævneværdig bymæssig Bebyggelse, og hvor det tilmed maa antages, at de faa Haandværkere og Næringsdrivende i Indtægt ret nøje følger Landbrugets Konjunkturer, er det overmaade vanskeligt at arbejde med de virkelige Indtægter som Ligningsgrundlag, da det er givet, at de kommunale Udgifter kun i meget ringe Grad kan følge Svingningerne i Landbrugets Konjunkturer.

De voldsomme Svingninger, der i de sidste Aar har været i Landbrugets Indtægter, vilde, hvis Skatteansættelserne fuldt ud havde givet Udtryk for dem, i mangfoldige Kommuner have bragt det kommunale Skattesystem til at bryde sammen, fordi Flertallet af de lidt større Landbrugere i Virkeligheden ingen Indtægt har haft. Man vilde være nødt til at sætte Skatteprocenterne voldsomt i Vejret med det Resultat, at Tjenestemænd og Funktionærer foruden Sognets Tjenestefolk og Arbejdsfolk vilde komme til at bære en Hovedpart af det Beløb, der lignedes som Indkomstskat.

Dette Forhold maa naturligvis i høj Grad opfordre til, ja gør det under visse Forhold ganske nødvendigt at holde igen paa

altfor store Udsving ved Skatteligningen, og saa længe det ikke er almindeligt, at der føres Regnskab i Landbruget og der er tilstrækkeligt Sammenhold mellem Landbrugerne, lader det sig nogenlunde gøre at gennemføre en Skatteligning, der kun tager et moderat Hensyn til de store Svingninger i Indtægterne.

Man tager næppe Fejl, naar man heri søger den væsentligste Aarsag til, at Skatteansættelserne i den Grad er i Uoverensstemmelse med den regnskabsmæssige Indtægt og da navnlig til, at Skatteansættelserne i de daarlige Aar ligger over de virkelige Indtægter.

Den Regel, som blev indført ved Skattereformen af 1903, at den virkelige Indtægt skulde lægges til Grund for den kommunale Ligning, og som afgørende var i Strid med Formue- og Lejlighedsskattens Princip, maa utvivlsomt siges i Praksis at have været uheldig og at have været i den Grad uholdbar, at Ligningsmyndighederne i stort Omfang har været nødt til at gennemføre en Ligning, der faktisk er i Strid med Lovens Grundlag.

Det er iøvrigt ikke blot praktisk vanskeligt at lægge den virkelige Indtægt til Grund for den kommunale Ligning, men det medfører ogsaa skattemæssige Urimeligheder, fordi Svingningerne er saa vidt forskellige for de forskellige Grupper af Skatteydere endogsaa indenfor selve Landbruget.

Husmandsbrugene, hvor den væsentligste Del af Indtægten er Vederlag for Familiens Arbejde og hvor der ingen fremmed Arbejdskraft anvendes, har forholdsvis stabile Indtægter. For Bøndergaardene svinger Indtægten noget mere, men dog ikke noget i Sammenligning med hvad Tilfældet er for de store Ejendomme, hvor Indtægten væsentligst er Driftsherregevinst af den i Ejendommen anbragte Kapital.

Hvis man som Maalestok for Indtægtssvingningernes Størrelse tager Afstanden mellem højeste og laveste Indtægt pr. Hektar i Aarene 1922—29 og stiller dette i Forhold til Indtægtsgennemsnittet for disse Aar faar man følgende procentvise Udtryk for Svingningerne:

Huse under 10 ha	77 pCt.
Gaarde 20—30 ha	125 "
Gaarde over 100 ha	373 "

Dette medfører, at de større Brug i Forhold til deres gennemsnitlige Indtægt faar en forholdsvis ringe kommunal Skat at bære sammenlignet med Jordbrugere og andre Skatteydere med mere stabile Indtægter. I de Aar, hvor de store Brug ingen Indtægt

har eller kun en meget ringe Indtægt, slipper de fri for Skat og i de gode Aar, hvor de har nogen Indtægt, kommer de kun til at skatte i Forhold til Indtægten nogenlunde lige med andre Skatteydere¹⁾.

Den Omstændighed, at netop de store Brug med de stærkest svingende Indtægter hyppigst ogsaa er regnskabsførende, saaledes at Ligning af Personbeskatningen ikke kan ske paa andet Grundlag end den virkelige Indtægt, bringer dette Forhold til at træde endnu stærkere frem. Naar Landkommuner med større Ejendomme gennemgaaende finder sig bedst tjent med at have en høj Ejendomsbeskatning og en lav Indkomstbeskatning er det næppe uden Forbindelse med disse Forhold.

2. Landbrugernes Skatter.

Det vil af det forudgaaende være klart, at man ikke med Sikkerhed kan benytte de regnskabsførende Brugs Skatteforhold som Grundlag for en Beregning af Landbrugets samlede Skattebyrde, ikke blot fordi disse Brugs Beskatningsniveau ligger over det almindelige i endnu højere Grad end selve Indtægten, men navnlig ogsaa fordi Svingningerne i disse Brugs Indkomstskat fra Aar til Aar maa antages at være forskellig fra den almindelige Bevægelse i Indkomstbeskatningen.

Hvis man vil undersøge Landbrugets personlige Beskatning gennem Aarene, maa man da gaa den Vej at beregne Skatten paa Grundlag af de foreliggende Oplysninger om skatteansat Indkomst og Formue og paagældende Aars Beskatningssatser.

En Beregning af denne Art har jeg tidligere gennemført for enkelte Aar, jfr. nærv. Tidsskr. 1927, Side 378 o. f.

Paa samme Maade har jeg i det følgende beregnet Landbrugets personlige Skat i de sidste 9 Aar, idet det bemærkes, at Grundlaget for Beregningerne savnes for Aaret 1921—22 og at man for Aarene 1922—23 og 1923—24, hvor Opgørelse af Landbrugernes Formue ikke foreligger, med Hensyn til Formueskatten kun kan bygge paa et Skøn paa Grundlag af den samlede Formue.

Resultatet af Beregningen, der ifølge Sagens Natur kun kan

¹⁾ Man ser let, at hvis Halvdelen af Skatteyderne har stabile Indtægter, den anden Halvdel vel samme Gennemsnitsindtægt, men saaledes fordelt, at der kun falder Indtægt hvert andet Aar, vil de stabile Indkomster gennemsnitlig faa dobbelt saa stor Skattebyrde som de svingende Indtægter, hvis de rammes af samme Ligningsprocent.

give tilnærmelsesvis rigtige Resultater, er anført i nedenstaaende Oversigt, idet der til Sammenligning er anført de Beløb, man paa Grundlag af Regnskabsresultaterne vilde naa til, naar der regnes med den personlige Skat for Ejendomme mellem 10 og 20 ha med en Reduktion paa 5 pCt., altsaa i samme Forhold som Indtægten er regnet at ligge over Gennemsnittet.

Landbrugets Personbeskatning i Mill. Kr.

	Til Staten		Til Sogne- kommunen	Ialt	Skatten be- regnet paa Grundlag af Regnskabs- tallene
	Indkomst- skat	Formue- skat			
1930—31.....	5.4	4.5	18.3	28.2	—
1929—30.....	3.2	4.5	15.9	23.6	26
1928—29.....	3.0	4.5	15.3	22.8	23
1927—28.....	3.9	9.5	16.5	29.9	30
1926—27.....	9.6	10.3	18.4	38.3	45
1925—26.....	11.1	9.5	19.3	39.9	46
1924—25.....	7.8	10.9	18.2	36.9	35
1923—24.....	6.2	11.0	17.9	35.1	33
1922—23.....	9.2	11.5	18.6	39.3	44

Den stærke Nedgang i Formueskatten for 1928—29 hidrører navnlig fra Formueskattelettelse i Følge Loven af 1927, men Nedgang i Ejendomsværdierne ved Grundskyldsvurderingen 1927 og Fald i Besætningernes Værdi spiller med ind. Bortset fra Formueskatten er der ikke sket større Forandringer i Skattegrundlaget i denne Periode.

Oversigten viser, at der kun har været forholdsvis smaa Svingninger i Kommuneskatten. Dette har sin naturlige Aarsag i, at Kommunens Udgifter har været forholdsvis stabile, og da Ligningsforholdet ligeledes ligger nogenlunde fast, maa nogenlunde det samme Beløb lignedes paa Indkomsten, enten denne er stor eller lille. Kun i Kommuner, hvor andre Erhverv end Landbruget vejer stærkere til og Indtægterne indenfor disse Erhverv ikke er stærkt paavirket af Landbrugets Konjunkturer, kan der været Tale om, at Opgang eller Nedgang i Landbrugets Indtægter medfører mærkbare Svingninger i den Andel af de kommunale Udgifter, som lignedes paa Landbrugerens Indkomst.

Derimod er der meget stærke Svingninger i Statsskatten som Følge at de svingende Indtægter.

Da nu Skatten først forfalder til Betaling ca. 1 $\frac{1}{2}$ Aar efter at Indkomsten er taget ind, vil man ret almindelig finde det

uheldige Forhold, at den høje Skat skal betales i de daarlige Aar og omvendt den lave Skat i de gode Aar, saaledes at Personbeskatningen medfører, at Svingningerne i den Indtægt, der bliver tilbage til Ejers fri Disposition, bliver endnu stærkere end Svingningerne i den samlede Indtægt. Navnlig har dette været Tilfældet i de sidste Aar. I Kriseaaret, hvor Indtægten er gaaet ned med over 50 pCt., har der skullet udredes 20—25 pCt. mere i personlig Skat end i de forudgaaende gode Aar.

Landbrugets Ejendomsskatter lader sig med ret stor Sikkerhed beregne paa Grundlag af Opgørelserne af Ejendomsskyldværdi og Grundværdi og de heraf afgiftspligtige Beløb. Ejendomsskatterne, der iøvrigt ikke er stærke Svingninger undergivet, har i denne Periode været stærkt nedadgaaende. Dette skyldes ikke Nedgang i Kommunernes Skattebehov, men en Række andre samvirkende Aarsager: Motorskatterne, der allerede fra 1921 begynder at aflaste Kommunerne og da navnlig Amtskommunerne med efterhaanden betydelige Skattebeløb, Skattereformen 1926, der afløste den sidste Femtedel af den kommunale Hartkornskat med Grundskyld og derved skød en Del af Byrden fra Landbrugsejendomme over til andre Ejendomme, Vurderingerne 1924 og navnlig 1927, der i Overensstemmelse med Landbrugskonjunkturerne formindskede Landbrugets afgiftspligtige Værdier, medens Værdierne for andre Ejendomme har været stadig voksende. Resultatet af disse forskellige Kræfter har været en Nedgang i Landbrugets Ejendomsskatter fra ca. 70 Mill. Kr. i 1922 til ca. 53 Mill. Kr. i 1930—31.

Som Helhed har der da været en betydelig Nedgang i Landbrugets samlede direkte Beskatning i denne Periode.

	Landbrugets personlige Skatter Mill. Kr.	Landbrugets Ejendoms- skatter Mill. Kr.	Samlet Skatte- beløb Mill. Kr.
1930—31	28.2	53.4	81.6
1929—30	23.6	51.4	75.0
1928—29	22.8	53.6	76.4
1927—28	29.9	58.4	88.3
1926—27	38.3	61.5	99.8
1925—26	39.9	66.4	106.3
1924—25	36.9	62.5	99.4
1923—24	35.1	64.9	100.0
1922—23	39.3	69.5	108.8

Hvis man nu for de to sidste Aar sammenfatter Landbrugets Indtægts- og Skatteforhold faar man følgende Billede:

	1929—30	1930—31
	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Samlet Indtægt.....	791	492
Fragaar:		
Renter.....	170	170
Skatter.....	75	82
Rest	546	240

I denne Opstilling er Renteudgiften som foran nævnt sikkert noget for lav og til denne Post burde føjes Udgiften til Afdrag paa Gæld, der ogsaa beslaglægger betydelige Beløb af den frie Indtægt, uden at man iøvrigt for Landbruget som Helhed synes at kunne spore noget positivt Resultat af denne tvungne Opsparing.

Resultatet synes at være, at den Indtægt, der har været til fri Disposition i 1930—31, ikke kan have oversteget 200 Mill. Kr., medens den i det forudgaaende Aar, der kun gav lidt over normal Indtægt, har været ca. 500 Mill. Kr.

I 1931—32 maa Krisen være skærpet yderligere, idet Landbrugets Eksportvarer er blevet endnu haardere ramt af Prisfaldet, medens Raavarerne (Korn og Foderstoffer) er steget i Pris.

Det er ganske klart, at overfor en Krise af dette Omfang vilde Skatteomlægninger, ja selv den fuldkomne Ophævelse af Landbrugets Skatter, om den var mulig, kun have ringe Betydning.

Det er lige saa klart, at en foreløbig Standsning i Rentebetalingerne maa være uundgaaelig, hvis nye Laan ikke kan rejses til dette Formaal, thi Indtægtsnedgangen betyder, at Landbruget for Tiden er ude af Stand til at afkaste nogen som helst Forrentning af Landbrugskapitalens ca. 6000 Mill. Kr. og den Løn, Landbruget derudover har været i Stand til at yde Ejerne for deres Arbejde i Bedriften, er saa ringe, at den ikke taaler nogen Beskæring.

Dette kan imidlertid kun være en foreløbig Form og kun en enkelt Side af den Udligning af Landbrugets Tab paa de øvrige Samfundsklasser, som maa være uundgaaelig.

Da en vis Forrentning af den Kapital, der er anbragt i Bygninger og Driftsmidler, er nødvendig, og Landbrugskrisen ej heller kan udslette Forskellen mellem god og daarlig Jord, men maa lade Plads aaben for Betaling af en vis Jordrente, er det givet, at „Tilpasningen“ ikke kan ske alene eller væsentligst gennem en omfattende Likvidation af Gælden, som naturligvis maa finde Sted; der maa paatvinge sig en saadan Ligevægt mellem Landbrugets Driftsomkostninger og Landbrugsprodukternes Priser, at en vis Forrentningsevne paany bliver tilvejebragt.